

Här kontrolleras världens narkotikapolitik

Publicerat i Narkotikafrågan nr 2 2004

Centrum för narkotikakontrollen i världen ligger i FN-högkvarter i Wien.

Herbert Schaepe och Beate Hammond arbetar på uppdrag av 179 regeringar.

– Det finns starka krafter som vill legalisera eller luckra upp konventionerna, men det tycks bara vara ett fenomen i vissa rika länder, säger Schaepe.

Av Pelle Olsson

Världens antinarkotikacentrum ligger tretton våningar upp i en av de bågformade skyskraporna i FN-högkvarteret i Wien. Här finns INCB, Internationella narkotikakontrollstyrelsen, med uppgift att övervaka hur jordens länder sköter sin narkotikapolitik. Det handlar inte bara om förbud utan också att se till att det produceras tillräckligt med narkotika för medicinska ändamål. Allt arbete utgår från FN:s narkotikakonventioner.

INCB:s styrelse består av 13 ledamöter från hela världen som kommer tre gånger om året till Wien för att sammanträda under sex veckor. Det löpande arbetet sköts av ett sekretariat med ett 30-tal tjänstemän. Jag får träffa två av dem när jag med viss vördnad kliver över tröskeln till INCB:s kontorsvåning.

Den ena är Herbert Schaepe som arbetat på INCB i 20 år. Han är både chef för sekretariatet och styrelsens sekreterare. Den andra är en ung nyanställd kvinna, Beate Hammond, som tycks kunna texten i FN-konventionerna utantill.

De berättar att INCB varje år ger ut fyra digra rapporter. Den mest spridda heter helt enkelt INCB Report och beskriver narkotikasituationen i världens länder under det gångna i en koncentrerad och ganska lättläst form. De länder som inte har skött sig, eller som inte ens har undertecknat konventionerna, får kritik och de som har bättrat sig sedan tidigare får beröm.

– Coffee shops i Holland där det öppet säljs cannabis är inte tillåtna enligt Allmänna konventionen eftersom det inte är frågan om medicinsk användning, säger Hammond

Antalet haschkaféer har halverats under de senaste åren. Om det beror på påtryckningar från INCB kan hon inte svara på, men det förekommer en intensiv brevväxling mellan INCB och den holländska regeringen. Allt tyder på att de är mycket besvärade av detta. 300 tidningsartiklar är publicerade i holländska tidningar om den kritik som riktats från FN-organet.

– FN kan införa sanktioner mot länder som bryter mot konventionerna, förklarar hon. Det innebär att landet inte får tillgång till den legala narkotikan, eller råvaror som behövs till läkemedel. Det är en krånglig procedur som först måste gå genom ECOSOC, en högre instans i FN-systemet. Hittills har inget land råkat ut för detta, men många länder har blivit varnade och bättrat sig.

När Schweiz var på väg att legalisera både odling och innehav och konsumtion cannabis förra året skulle det ha inneburit ett av de allvarligaste brotten hittills mot Allmänna konventionen. Nu håller det schweiziska lagförslaget på att revideras, fast kanske mest på grund av den inhemska opinionen (se Narkotikafrågan 1/04).

Utdelningen av heroinsprutor till narkomaner har flera gånger kritiserats i INCB-rapporterna utan att schweizarna har ändrat sig.

– De kallar det medicinsk användning vilket inte regleras av konventionerna, säger Schaepe. Vi har kallat in WHO, Världshälsoorganisationen, för att bedöma detta. De har sina tvivel på den utvärdering som schweizarna själva gjorde, men kan inte hävda motsatsen; att heroinet inte är medicinsk behandling (se även Nf nr 4/99). Därför måste INCB godkänna

heroinutdelningen.

En bieffekt av att Schweiz inte kunnat klargöra om heroin är en bra behandling för narkomaner är att andra länder, Holland och Tyskland, känt sig tvungna att införa egna projekt för att ta reda på det.

– Det är där vi befinner oss nu, säger Schaepe med en lätt suck.

Ett annat land som fått kritik av INCB är Kanada. Dels på grund av dålig kontroll av vissa råämnen, prekursorer, som används för tillverkning av syntetiska droger, och dels på grund av frikostig medicinsk användning av cannabis.

– De vet själva att det inte finns vetenskapliga bevis för att kunna kalla detta god medicinsk praktik, vilket krävs av konventionen, säger Beate Hammond. Därför har de använt begreppet “compassionate purpose” barhärmtighets skäl. Nu skyller de på att den demokratiska processen i landet hindrar dem från att snabbt återgå till en korrekt hantering av drogen.

När Storbritannien ville dekriminalisera cannabis så att den flyttades från klass B till klass C i narkotikalagstiftningen varnade INCB inrikesministern David Blunkett.

– Han blev väldigt upprörd, säger Herbert Schaepe, men vi kritiserade inte åtgärden som sådan – det var inte fråga om en legalisering – utan för att det kunde bli missförstånd.

Schaepe fick rätt. Brittiska ungdomar trodde genast att cannabis blivit tillåtet och började blossa ute på gatorna. En annan effekt var att cannabisodlingen i vissa afrikanska stater sköt fart rejält. Odlarna hade uppfattat att det var fritt fram att exportera marijuana till Storbritannien. Den brittiska regeringen får nu lägga ner en miljon pund på en upplysningskampanj att cannabis fortfarande är illegalt.

Det höjs röster att även nedklassa ecstasy. Beate Hammond menar att det är en medveten strategi från dem som vill legalisera narkotika att ta ett steg i taget där den ena drogen ska bana väg för den andra.

Motståndarna till FN-konventionerna har starkt inflytande i medierna, menar de båda INCB-tjänstemännen, men det speglar inte vad deras regeringar tycker. Under det senaste stora mötet med FN:s narkotikakommission i Wien i april 2003 var man beredd på kritik. Representanter från 120 länder var på plats, men inte en enda av delegaterna ifrågasatte någon av konventionerna.

– Det fanns lobbyorganisationer för legalisering på plats. De blev utkonkurrerade av dem som stödde FN, säger Schaepe och ser mycket nöjd ut.

Den svenska miljöpartisten Malou Lindholm lämnade över 1,3 miljoner namnunderskrifter till stöd för konventionerna och 18-åriga Ellinor Frisk höll ett anförande mot all slags narkotika genom att berätta om sitt eget missbruk. Det gjorde stort intryck på Schaepe och alla andra som satt i den stora plenisalen.

– Det finns starka krafter som vill legalisera eller luckra upp konventionerna, men det tycks bara vara ett fenomen i vissa rika länder. Jag har inte hört talas om det i något av utvecklingsländerna, säger han.

Faktaruta

FN:s narkotikakonventioner

* FN:s allmänna narkotikakonvention

(The Single Convention on Narcotic Drugs). Den tillkom 1961 och har ratificerats av 179 länder. Här behandlas de klassiska drogerna, till exempel opium, morfin, heroin, metadon, kokain och cannabis.

* Psykotropkonventionen

(The Convention on Psychotropic Substances) Tillkom 1971 och omfattar syntetiska droger

exempelvis LSD, ecstasy, amfetamin, barbiturater och bensodiazepiner. 174 länder har ratificerat.

* Narkotikabrottskonventionen

(The Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances)

Tillkom 1988 och har ratificerats av 167 länder.

De droger som tas upp i konventionerna är förbjudna, med undantag för medicinska och vetenskapliga ändamål.